1928-1967. Ev. č. pomůcky 164; Div. sdružení Vojan, 1924-1951. Ev. č. pomůcky 166; Dramatické sdružení Klicpera, 1920-1962. Ev. č. pomůcky 322; Občanská beseda, 1872-1896. Ev. č. pomůcky 307.
DNM: C 13.093-6, 4 Pl, 1905, 1935, 1941; C 13.269-70, 2 Pl SDO Tyl, 1941.
SÚA: Podání českých DS 1856-1948. Soupis v databázi MČAD.
SÚPP: Ústřední seznam kulturních památek, ev. č. 26081/4-3585: Divadlo J. K. Tyla.

Loutkové divadlo Plzeň-město a obecně

1901 zal. *LD* z podnětu pátera J. V. Sedláčka, h. nepravidelně, od 1903 pravidelně ve prospěch Spolku ku podporování chudé školní mládeže (pozdější iniciátor zal. Feriálních osad) v restauraci U Fialů zah. Posvícení v Hudlicích, později v Měšťanské besedě a sokolovně, nakonec pod názvem *Nové LD* ve prospěch Jeslí v Řemeslnické besedě, insc. např. 1904 Prodaná nevěsta, u příležitosti II. sjezdu českých loutkářů. 1906/07 se spojili s divadlem Kozáků. 1902-1908 provozovala LD vlastenecká společnost *Kozáci* v hostinci U Kozů (je možné, že h. malými loutkami již před 1902), zakoupili slušně vybavené LD, např. Psohlavci, Faust, Rytíř Miliboj atd. Mezi návštěvníky i malý J. Skupa. 1903 zah. *LD Občanské besedy*, působilo jen krátce na Pražském předměstí. V témže roce také *LD obecné školy v Doudlevcích*, viz. 1911 zal. *LD JDO Zeyer*, ved. V. Mašek, 1922 znovu zřízeno, působilo v sále Lidového spolkového domu.

1911 Spolek pro podporu chudé školní mládeže zal. tzv. Feriální osady, určené pro prázdninové pobyty zdravotně postižených dětí. S cílem získávat finance na činnost, zal. plzeňské učitelky 1912 Dámský odbor českých feriálních osad, který z podnětu H. Kieswattrové otevřel *LD feriálních osad (LDFO)*. Převzali a zrestaurovali fundus bývalého divadla Jeslí a instalovali jej v tělocvičně školy Nad Hamburkem. 1913 zah. Posvícení v Hudlicích. Od 1914 h. v Měšťanské besedě, ved. K. Novák, kočovný loutkář, který se se svou společností usadil v Měšťanské besedě a stal se profes. členem amatérského LDFO. Poté bohatá činnost, v době 1. svět. v. na improvizovaných jevištích, ale přesto např. 1916-1917 123 představení. S divadlem spolupracoval Gustav Nosek, řezbář a spolutvůrce Hurvínka (1919-1938). Repertoár se zvolna proměňoval, přibývalo české klasiky, vlasteneckých a původních her, např. Žižkova smrt, Záhuba rodu Přemyslovců, aktualizovaný Slepý mládenec (Tyl), Lucerna, Princezna Pampeliška, činoherní verze Libuše atd. Postupně i satira, nositelem především Kašpárek, později díky ní přejmenovaný na Revolučního Kašpárka. Též parodické zpěvohry, např. Morduňk při měsíčku (Valenta-Mělnický). S LDFO spolupracovali také herci Městského divadla (J. Brzek, T. Brzková, O. Beníšková ad.). Moderní drgii pro dospělé přestával stačit tradiční fundus Novákova divadla. Problém vyřešen Josefem Skupou, 1917-1930 r. a drgem LDFO. Skupa navrhl nové, moderně řešené jeviště, jeho první insc. Pan Johanes, dále např. Soví hrad (Pocci), kde dominoval Kašpárek v karikující roli ministra. Zájem o aktuální satiru si vynutil vznik Kašpárkových kabaretů. 1918 Kašpárkovým partnerem první Skupův aktuální loutkový typ Duha Kukuřičňák, např. aktovka Fronta na tabák (Koval). 1913-1918 LDFO 558 představení.

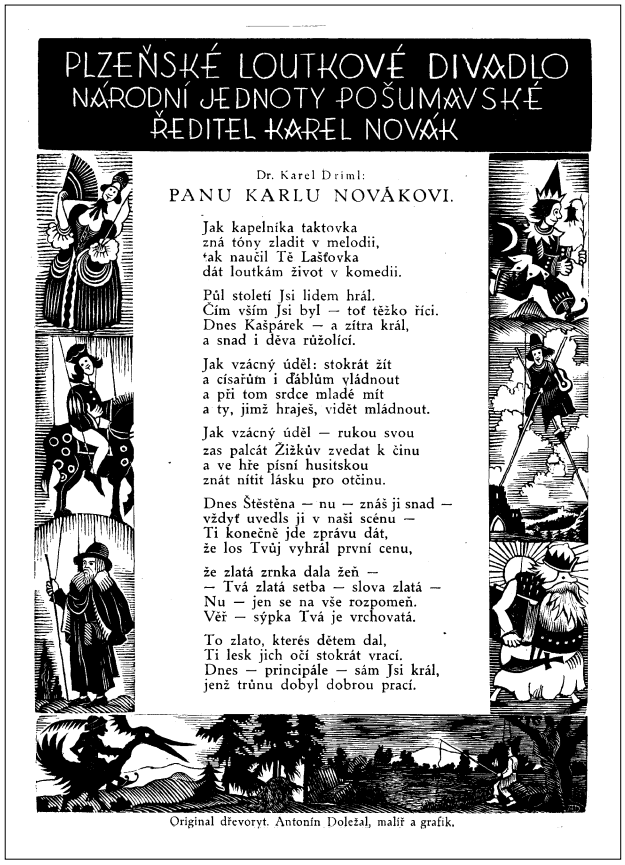

177 / Dřevoryt Antonína Doležala na titulní stránce letáku. s. a.

> *Kašpárkovy politické invektivy pronášené v posledních měsících rakousko–uherské monarchie utkvěly obyvatelům Plzně tak v paměti, že svému „revolučnímu Kašpárkovi" odhalili v roce 1928 pamětní desku. Řeči, které loutka vedla, nazval sám Skupa „Kašpárkovy žbrblaninky".*
>
> *František Černý: Kapitoly z dějin českého divadla, s. 290.*

Od 1918 ve Waldekově hotelu, satira na staré Rakousko již neúčinná, novým terčem bolševická revoluce v Rusku, mj. Komedie o hrozném a smutném konci krále Bolševika (Koval), nebo všemožné soudobé umělecké směry od dekadence po futurismus, dadaismus, expresionismus atd. 1919-1920 v Řemeslnické besedě, nová jevištní konstrukce s velkým proscéniem (4 x 2,5 m), zah. operou Dráteník, od této insc. spolupráce s J. Wenigem. 1920 Kašpárkovým partnerem poprvé Spejbl, vyřezaný podle Skupova návrhu K. Noskem. Časem tento těžko slučitelný pár rozdělen a Kašpárka nahradil současnější, městský typ. Po několika pokusech se jím stal Švejk. 1923-1926 populární 18dílná insc. Dobrý voják Švejk, poté se ale postava Švejka, příliš spjatá s konkrétní dobou, z LD Feriálních osad vytratila. Následkem prosazování nových tendencí rozkol v souboru (1922 LD na čas opustila rodina Novákových). 1924 výtvarné úpravy L. Sutnar, A. Moravec, A. Doležal a J. Skupa.

1925 LD Feriálních osad hostilo sjezd českých loutkářů. 1920-1925 464 her v 861 představení. 1926 Hurvínek (vyřezal G. Nosek) poprvé Spejblovým partnerem (brzy poté jejich vztah ustálen na otec - syn), ze Spejblových monologů postupně komické dialogy. Od 1927 proměna drgie, tradiční insc. ustupovaly před rozmáhající se revuí, např. Z Plzně do Plzně (Skupa, Wenig), Už je to tu, Plzeňáci, To se nám jenom zdálo, Páté přes deváté (přes 100 repríz), Tip-top revue (182 repríz) atd. 1926 zal. DO Feriálních osad (nahradil zrušený Dámský odbor), 1927 vypověděl smlouvu Karlu Novákovi, spolu s ním odešla z divadla celá jeho rodina. (Kolem výpovědi polemika i na stránkách Loutkáře, dodnes dvě verze toho, zda Novák dostal, nebo naopak sám podal výpověď.)

Zal. *Loutkové divadlo Karla Nováka* v zahradním pavilonu restaurace U Jonáků, později pod NJP.

Ředitelem LDFO jmenován Jos. Skupa. V té době Skupovo divadlo známo nejen v Praze, ale i v zahraničí. 1929 u příležitosti II. kongresu UNIMA (zal. 1929 v Praze) úspěch v Paříži. 1930 v Hurvínkově jarní revui (později přejmenovaná na Revui z donucení) poprvé Mánička a Žeryk, na jejichž podobách